

Albaniens historia

Historia e Shqipërisë

docent Thomas Rosén, Göteborgs
universitet

thomas.rosen@sprak.gu.se

Det albanska språkområdet

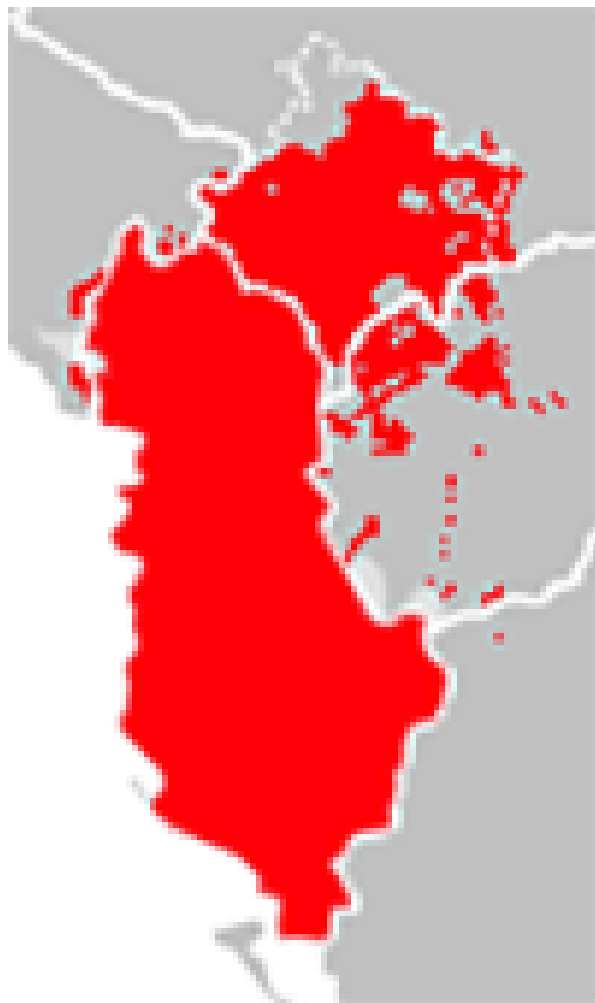
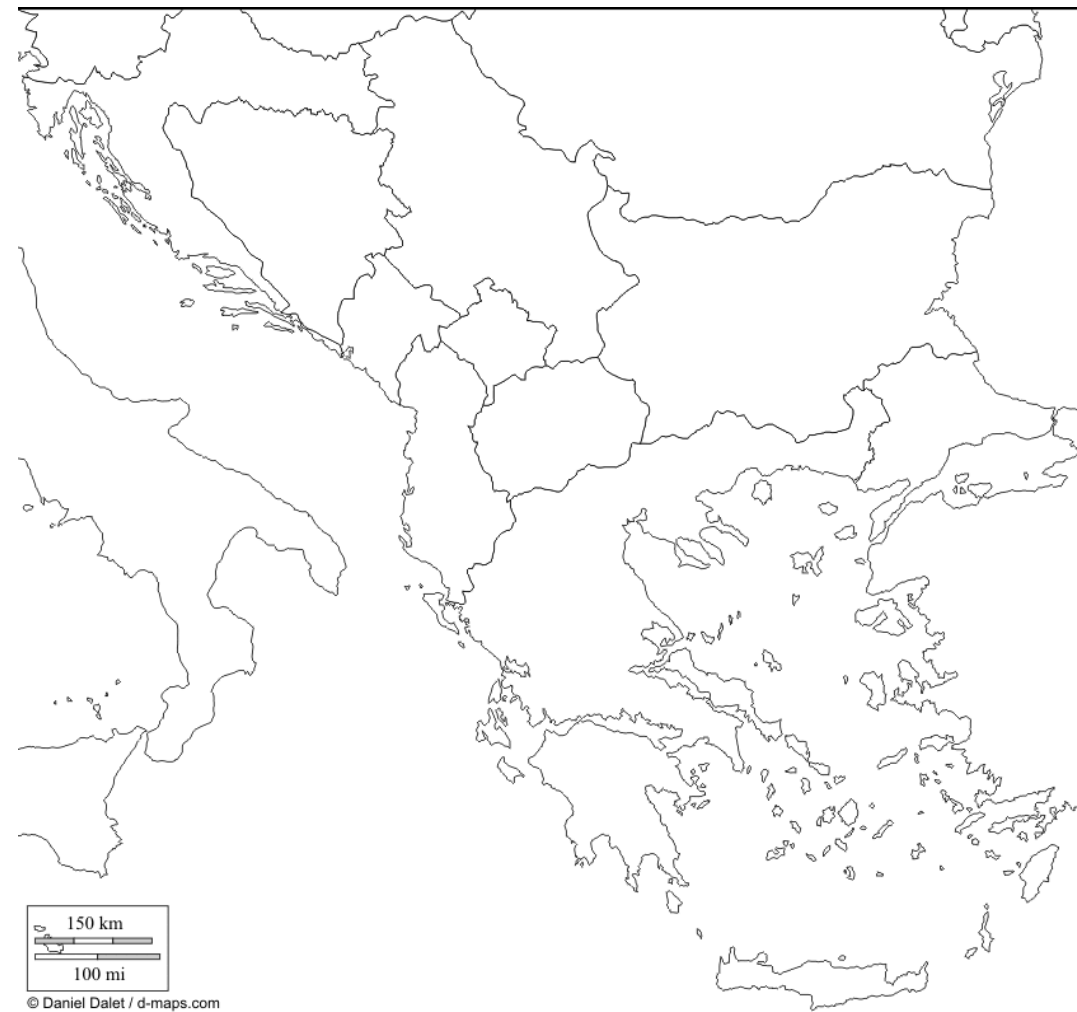

Bild: Zoupan, WikimediaCommons (2016)

Albanien:	ca 3,1 miljoner
Kosova:	ca 2 miljoner
Makedonien:	ca 500 000 (ca 25 %)
Montenegro:	ca 30 000 (5 %)
Grekland:	ca 460 000 (4,4 %)

Albansk historia

- Perspektiv på albansk historia:
 - Områden befolkade av albaner har genom historien oftast ingått i riken dominerade av andra befolkningsgrupper.
 - Albanernas historia har ofta skrivits av utomstående.
 - Myter spelar stor roll även för moderna föreställningar om albansk historia.
 - Var är kvinnorna?

Stradiot,
Cavalerie albanaise auxiliaire.
16^e SIECLE.

Balkan

Turkiska "skogklädd bergskedja"

Folken i sydöstra Europa under antiken och deras moderna "supporters"

- Illyrer ← Albanien/Kosova
- Traker ← Bulgarien
- Daker ← Rumänien
- Greker
- Romare

Illyrisk brons hjälm, 400-talet f.v.t. (Metropolitan Museum of Art).

Drottning Teuta

- Drottning över ardiaierna, en stam som levde vid kusten. Hustru till kung Agron. Omtalas hos romerska och grekiska författare, t.ex. Dio Cassius (Bok XII).

Durrës
Durazzo
Dyrrachium

Apollonia

Butrint

Ulpiana, Iustiniana secunda (Lipjan)

- romersk stad i centrala Kosova
- drabbades av jordbävningar och invasioner av goter, avarer och slaver.
- platsen bortglömd fram till mitten av 1900-talet

300-700 e. Kr.

- Romerska riket på tillbakagång
- Tryck utifrån
- Goter (slaget vid Adrianopel 378)
- Hunner
- Avarer
- Slaver (500-talet)
- Bulgarer (600-talet)

Balkan efter år 1018

Latin influence

Greek influence

After 1054

Andra bulgariska riket

- 1200-talet

Det serbiska riket
under 1300-talet

Cirka 1450

GEORGIUS CASTRIOTVS SCANDERBEGVS,
Epiri & Albaniae &c. Princeps Anno 1444.

*Pellæus, Pyrrhusq; GEORGII in pectore, reges.
Thracem ex Epiro quando fugabat, erant.*

TE rex Epiri donauit pastores Bombyces.

Gjergj Kastrioti
"Skanderbeg"
ca 1405-1468

Skanderbegs hjälm (Kunsthistorisches Museum, Wien)

Skanderbegmonumentet, Tirana (Odhise Paskali, 1968) Bild: Fingalo.

Osmanska rikets storhetstid under 1500-talet

Blodsskatten

- devşirme 'insamling'
- rekrytering av pojkar från kristna familjer
- utbildning till janitscharer, obrottsligt lojala mot sultanen
- motvikt mot den turkiska adeln

Det traditionella albanska samhället

- Skillnader mellan stad och land
- Lekë Dukagjini's *Kanun*
- Patriarkat
- Klanstruktur
- Besa
- Svurna jungfrur

Bild: Rahime. Foto: Pepa Hristova. <https://tippingpoint.net/sworn-virgins/>

Albaner i Osmanska riket

- administratörer (inkl. eunucker till sultanens harem)
- militära ledare
- politiker

Sinan Pasha (Koxha Sinan Pasha; c. 1506 –1596). Storvisir i fem omgångar.

Fazıl Ahmed Pasha (Fazlli Ahmed Pashë Kypriljoti; 1635 – 1676)

Osmanska spår

Sinan Pasha-moskén i Kaçanik,
Kosova (1594-95) ►

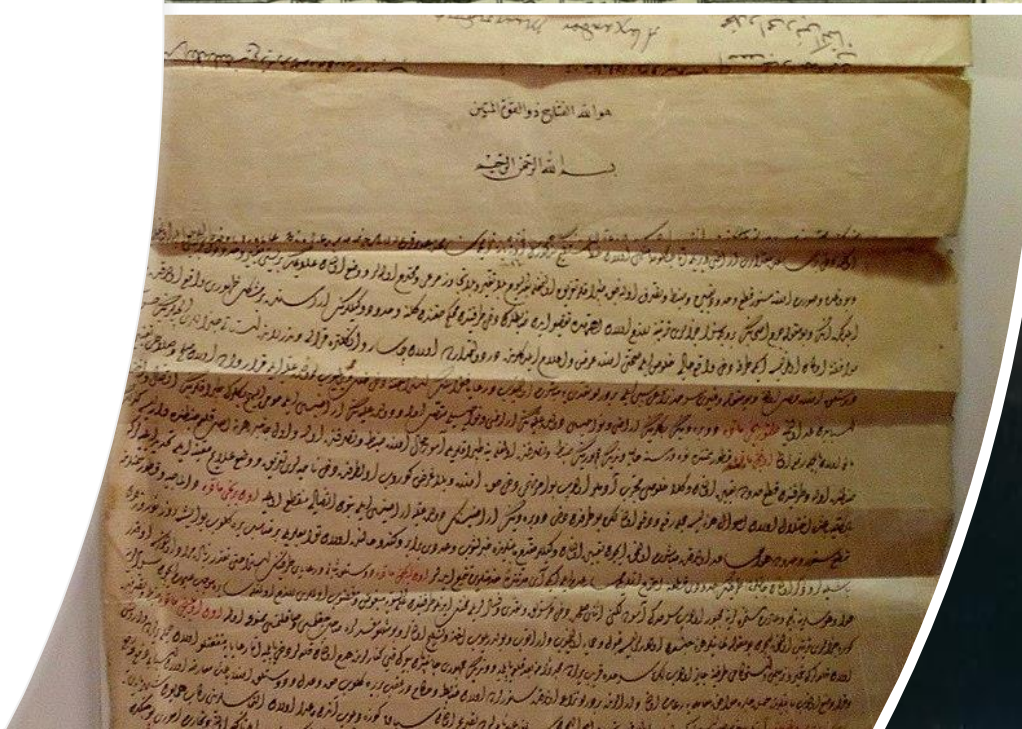
◀ Taket i Et'hem Bey-moskén,
Tirana (1794-1820)

<https://www.facebook.com/100083638749656/posts/ecdat-yadigari-10koca-sinan-pa%C5%9Fa-camii-ka%C3%A7anik-kosovayap%C4%B1m-tarihi-159495tahri%C3%A7es/106034765515765/>

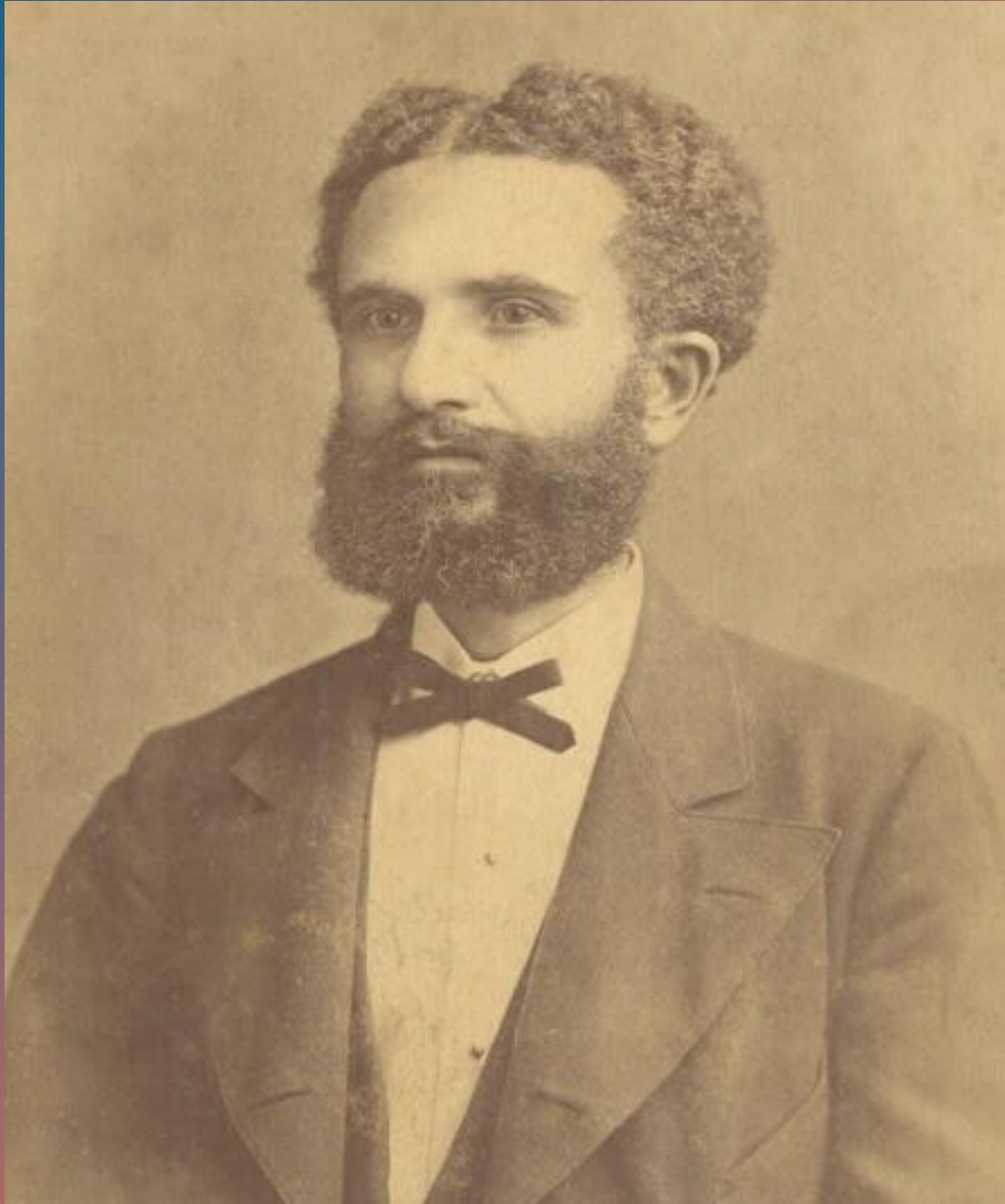
Osmansk tillbakagång

- Belägringen av Wien 1683
- Krig mot Heliga ligan
1683-1699
- Freden i Karlowitz
- Markerar början på
Osmanska rikets
nedgång

-
- Ali Pasha av Ioannina (1740-1822)

Prizrenligan 1878

- Abdyl Frashëri (1839-1892)
- Förena alla albanska områden inom en provins!

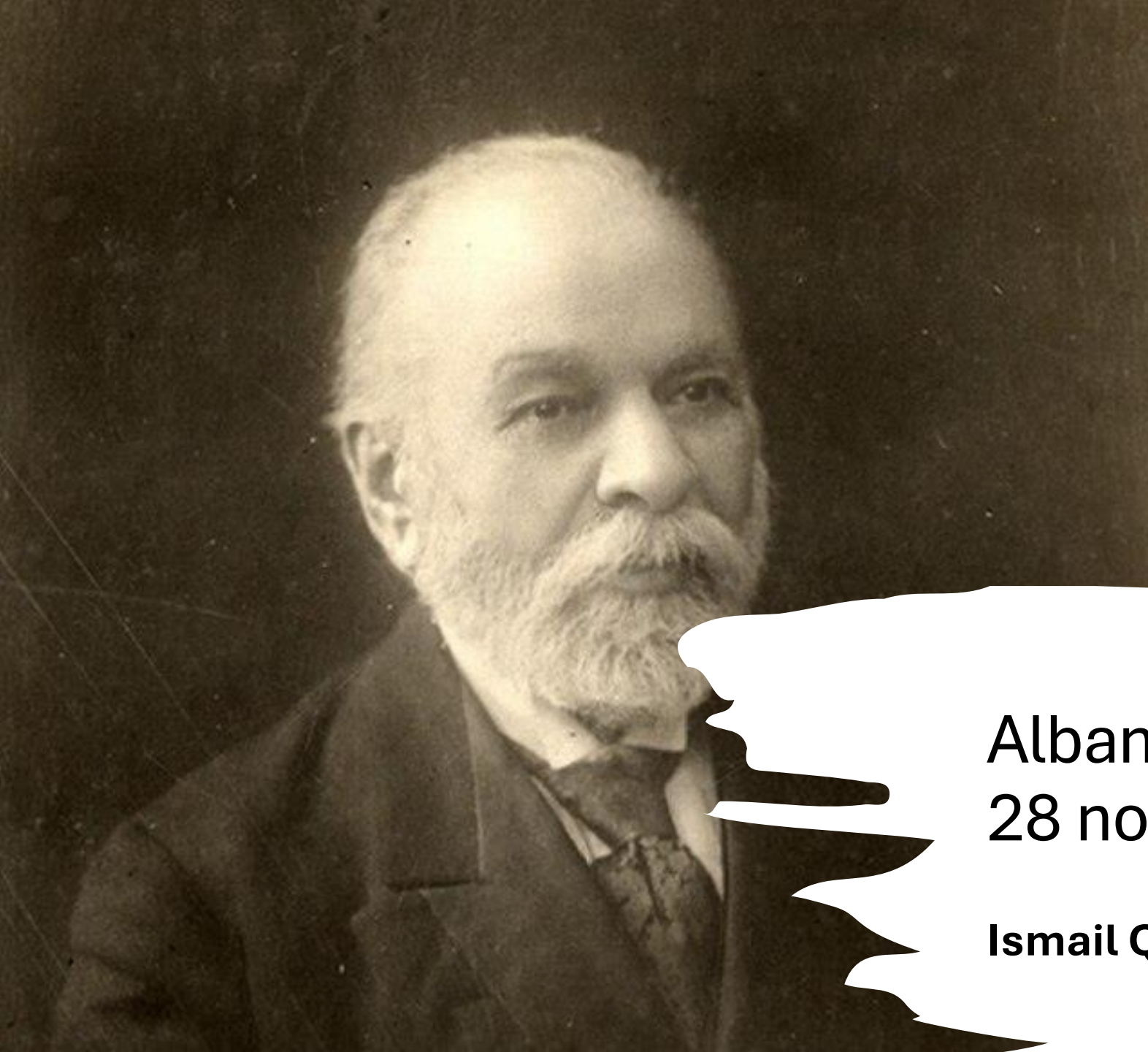
Balkankrigen 1912-1913

- Albanskt uppror i september 1912. Krav: självbestämmande
- Första balkankriget
- Albanien

Furstendömet Albanien

- Furst Wilhelm av Wied (1876-1945)
- februari till September 1914

Albanien blir självständigt
28 november 1912

Ismail Qemali (1844–1919)

Albanien under mellankrigstiden

◀ **Zog I, albanernas kung (1895–1961)** Ahmed Zogu, Ahmed Muhtar Zogolli

▶ **Drottning Geraldine (1915–2002)**

Albanien i andra världskriget

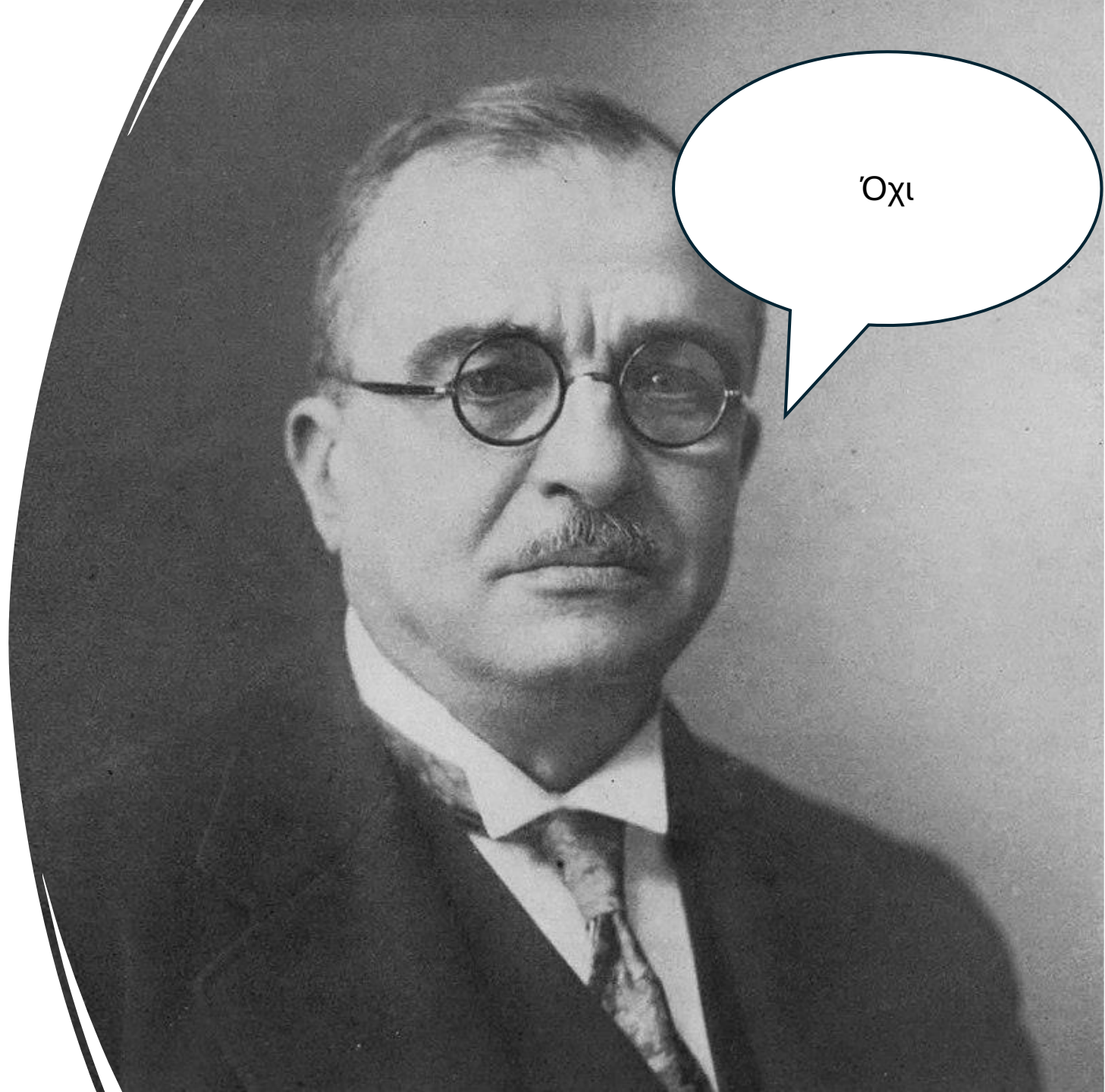
- Italiensk invasion i april 1939
- Zog avsattes och Albanien förklarades vara i personalunion med Italien under Vittorio Emmanuele III.

Albaniens flagga som italienskt lydrike 1939-1943

Italiens invasion av Grekland

- 28 oktober 1940. Greklands diktator Ioannis Metaxas tillbakavisar ett ultimatum från Mussolini.
- Grekland och Italien i krig på albanskt territorium.
- ”Nej-dagen” firas fortfarande i Grekland.

Greco-Italian War 1940-1941

Det kommunistiska Albanien

Enver Hoxha (1908-1985)

Stalin och Hoxha

Det kommunistiska Albanien

Nexhmije Hoxha
(1921–2020)

Mehmet Shehu (1913-1981)

- Albaniens arbetarparti
- Stalinism
- Brytning med Sovjetunionen 1961
- Allierat med Kina
- "Världens första ateistiska land" 1967
- Utträde ur Warszawapakten 1968
- Brytning med Kina 1985

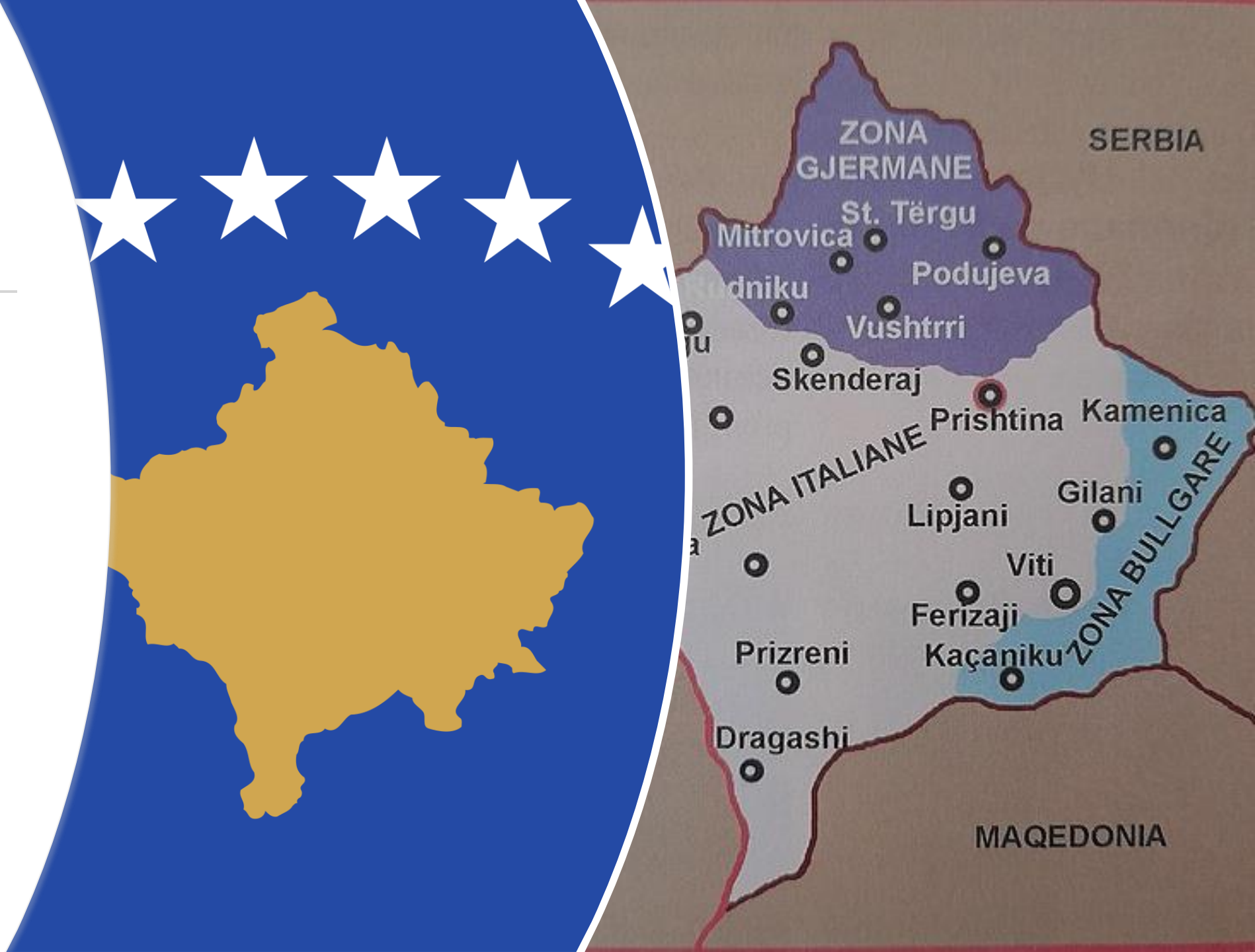
PPSH

Partia e Punës e Shqipërisë

Kosovo

- Osmanerna överlämnade Kosovo till Serbien efter Balkankrigen 1913
- Under 2VK: tre ockupationszoner
- Autonom republik inom Jugoslavien
- Krig 1999
- Självtändighet 2008

Sali Berisha (f. 1944)

- Albaniens förste demokratiskt valde president (1992--1997)
- premiärminister (2005-2013)
- partiledare för Demokratiska partiet.

Moder Teresa

- Anjezë Gonxhe Bojaxhiu
- 1910-1997
- Kanoniserad 2016

Den nationella krisen 1997

- Svår övergång från planekonomi till marknadsekonomi under 90-talet
- Pyramidspel
- Demonstrationer
- Internationell fredsbevarande styrka under italiensk ledning stabiliserade läget.

Växlare, Vlora (foto: Robert Nagle. Wikimedia Commons).

Dagens Albanien

- **Medlem av NATO.**
- **Kandidatland till EU** (sedan 2014). Hoppas komma med till 2030.
- Politiken domineras av socialistpartiet (PS) och mittenpartiet Demokratiska partiet (PD).
- Mycket snårig politisk situation
- Premiärminister Edi Rama (PS) ►

Ekonomi

- BNP per capita 2024:

11 390 dollar

Sverige 51 595

- Turism
- Jordbruk
- Digitalisering

- reformer
- effektivisering, ökad produktivitet
- inflation och budgetunderskott under kontroll
- känsligt för förändringar i säkerhetsläget.

Lästips i urval

John Watkins, Miranda Vickers. *Enver Hoxha's Long Shadow*. Signal Books, 2023. ISBN 9781838463090

Miranda Vickers. *The Albanians: A Modern History*. I.B. Tauris, 2019. ISBN 9781350141445

Robert Elsie. *The Albanian Bektashi: History and Culture of a Dervish Order in the Balkans*. I. B. Tauris, 2021. ISBN 9780755636464

De sista ”svurna jungfrurna”
<https://bbc.com/news/world-europe-63904744>

Noel Malcolm. *Rebels, Believers, Survivors: Studies in the History of the Albanians*. Oxford University Press, 2020. ISBN 9780198857297

Noel Malcolm. *Useful Enemies: Islam and The Ottoman Empire in Western Political Thought, 1450-1750*. Oxford University Press, 2019. ISBN 9780198830139

Noel Malcolm. *Kosovo: A Short History*. Pan Books, 2018. ISBN 9781509893591